

Doc. dr Snežana Stojanović

UDK: 347.72+336.27(435.9+494)

Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu

Pregledni naučni rad

PORESKA KONKURENCIJA U SAVREMENIM EVROPSKIM DRŽAVAMA: SLUČAJ LUKSEMBURGA I ŠVAJCARSKO

Poreske sisteme savremenih država karakteriše pojava različitih mera koje dovode do toga da oni budu posebno atraktivni za investitore iz drugih država. Ovome posebno doprinosi olakšice pri oporezivanju stranih kompanija i nerezidenata, ali i niže poreske stope u odnosu na države iz okruženja. U slučajevima kada osobine poreskog sistema jedne države utiču na umanjene poreskih prihoda drugih država, reč je o postojanju nepravične poreske konkurencije. U tom smislu, posebno su zanimljivi slučajevi nepravičnih poreskih mera u veoma razvijenim državama, kao što su Švajcarska i Luksemburg, o kojima je reč u ovome radu.

Ključne reči: poreski sistem; kompanije; porez na dobit kompanija; konkurentnost; nepravičnost; rezidenti i nerezidenti; bankarska poverljivost; međudržavna razmena informacija

Uvod

U savremenom svetu veliki značaj pridaje se fenomenu poreske konkurencije, i to posebno negativnim posledicama koje njeno postojanje može prouzrokovati. Ovom pitanju se naročita pažnja posvećuje u Evropskoj uniji, budući da postojanje nepravičnih poreskih režima dovodi do poremećaja u funkcionisanju kako unutrašnjih tržišta država-članica, tako i zajedničkog tržišta same Unije. U tom smislu, 1997. godine usvojen je poseban Kodeks ponašanja u oporezivanju poslovne aktivnosti koji, mada nije pravno obavezujući dokument, u velikoj meri utiče na poresku politiku država-članica. U pitanju je akt putem koga su se države politički obavezale na rešavanje problema nepravičnih mera u oblasti oporezivanja poslovne aktivnosti u Uniji, ali i na širem

međunarodnom planu. S obzirom na to da Kodeks nije pravni akt, to njime nisu propisane ni pravne sankcije koje se mogu primeniti u slučaju njegovog nepoštovanja. Ipak, moguća je primena određenih političkih sankcija, odnosno vršenje različitih političkih pritisaka¹. Inače, sam Kodeks bavi se pitanjima onih mera u oblasti oporezivanja poslovne aktivnosti koje se primenjuju sa ciljem obezbeđivanja nižeg nivoa oporezivanja od onog koji se uobičajeno primenjuje u određenoj državi-članici. Ujedno, karakteristično je da ove mere utiču ili mogu uticati, u značajnom obimu, na lokaciju poslovne aktivnosti u samoj Uniji.

U vezi sa Kodeksom ponašanja, a u pogledu oporezivanja poslovne aktivnosti, Evropska komisija pozvala je države-članice da se politički obavežu na poštovanje principa pravične konkurencije, i da se suzdrže od preduzimanja mera koje mogu prourovokovati nepravičnu konkurenciju u poreskoj sferi². Kodeksom je utvrđena lista potencijalno nepravičnih poreskih mera koje (kao što je već istaknuto) utiču ili mogu uticati, u značajnom obimu, na lokaciju poslovne aktivnosti u samoj Uniji. Ovom listom obuhvaćene su mere kojima se obezbeđuje značajno niži nivo efektivnog oporezivanja (uključujući i nulte poreske stope) u poređenju sa nivoom koji se uobičajeno primenjuje u pojedinačnoj državi-članici. Reč je o: nominalnim poreskim stopama, poreskim osnovicama i drugim elementima poreske obaveze na koje se može uticati primenom odgovarajuće mere. U izveštaju o primeni Kodeksa, usvojenom 1999. godine, posebna radna grupa predvođena britanskim ministrom finansija Primarolom (*Dawn Primarolo*), poznatija kao „Primarolo grupa”³, opisala je skoro 270 mera koje predstavljaju preferencijalne poreske režime u državama-članicama. Od toga je čak 66 režima identifikovano kao

---

1 Vid.: Michael Vaden Abeele, „Tax Competition within Europe”, speech given on the annual conference of the Foundation for Fiscal Studies: *Irish Corporation Tax: Fair or Foul?* Dublin, Irleand, 1.10.1999 i Heleen Nijkamp, „Landmark agreement on EU tax package: new guidelines stretch scope of EU Code of Conduct”, *EC Tax Review*, 2001/3, str. 147.

2 Vid.: Commission of the European Communities, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: *A Package to Tackle Harmful Tax Competition in the European Union*, Brussels, 5.11.1997, COM(97) 564 final, str. 4.

3 U pitanju je grupa eksperata ustanovljena 9. marta 1998. godine sa ciljem utvrđivanja poreskih mera u državama-članicama koje mogu biti podvedene pod okvir Kodeksa ponašanja. Drugu obavezu grupe predstavljao je nadzor nad obezbeđivanjem informacija o primeni ovih mera od strane nacionalnih poreskih organa.

potencijalno nepravično. Osim ovoga, izvršeno je razgraničenje zavisno od toga da li je pojedinačna mera primenjena u državama-članicama EU, evropskim teritorijama čija spoljna politika predstavlja odgovornost država-članica u skladu sa EZ ugovorom ili je konkretna mera primenjena od strane zavisnih i pridruženih teritorija⁴. Karakteristično je da su u izveštaju navedeni i izuzetno nepravični poreski režimi, koji su na snazi u najrazvijenim državama-članicama Unije. Međutim, pored EU i OECD (Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj) bavi se pitanjem postojanja nepravičnih poreskih režima i merama koje treba preduzeti radi njihovog otklanjanja i sprečavanja negativnih efekata njihovog postojanja. Karakteristično je da se pod obuhvat istraživanja i primene Kodeksa ponašanja potpadaju samo države-članice EU, dok se Projekat o nepravičnim poreskim režimima koji je OECD započela 1998. godine odnosi na znatno veći broj zemalja, država-članica ove međunarodne organizacije.⁵

Polazeći od rezultata istraživanja i same Evropske komisije, tj. Primarolo grupe, kao i sprovođenja OECD-ovog projekta, dolazi se do zaključka da nepravične mere postoje ne samo u siromašnijim i manje razvijenim državama, nego i u državama velike privredne razvijenosti i značajnog dohotka *per capita*. U tom smislu, posebno je zanimljiv slučaj Luksemburga, kao jedne od najstarijih država-članica Unije, i Švajcarske kao veoma bogate države koja nije član EU, ali zato jeste njen neposredni sused. Upravo poreskim merama koje se preduzimaju u ovim državama i koje njihove poreske sisteme čine konkurentnim, ali sa izvesnom dozom negativnosti, bavićemo se u ovom radu.

1. Poreski tretman poslovne aktivnosti u Luksemburgu

Poreski sistem Luksemburga, u domenu oporezivanja kompanija, karakteriše jednak tretman rezidentnih i nerezidentnih kompanija i primena principa merodavnosti poslovnog bilansa za poreski bilans (eng.

4 Vid.: „Appendix (ii): List of potentially harmful preferential tax measures included in the Code of Conduct Report of 29 November 1999” u Ben. J. Kiegebeld, *Harmful Tax Competition in the European Union: Code of Conduct, Countermeasures and EU Law*, str. 158-160. i Matthias Mors, „Tax Competition in Europe – An EU Perspective” in Wolfgang Schön (editor), *Tax Competition in Europe*, IBFD, Amsterdam, 2003, str. 141-144.

5 Vid.: Snežana Stojanović, „Nepravična poreska konkurencija u Evropskoj uniji”, *Strani pravni život*, br. 2/2009, str 139-158.

congruency principle) kod određivanja osnovice na koju se primenjuje porez na ostvareni profit. Oporeziva osnovica može se razlikovati od poslovnog rezulta samo u slučaju kada se ustanovi postojanje takozvane „skrivenih dividende”, odnosno transakcije između kompanije i njenog akcionara izvršene sa ciljem da se znatan deo profita „skloni” od oporezivanja. Da bi se ovakav način izbegavanja plaćanja poreza otklonio, propisana je primena principa „van dohvata ruke”, što znači da se osnovica poreza na dobit uvećava za onaj deo profita koji je raspodeljen pre nego što je izvršeno utvrđivanje poreske obaveze kompanije.

Značajno pitanje iz oblasti poreskog računovodstva je i tretman transakcija koje karakteriše prisustvo transfernih cena. Pravilo je da se transakcije koje se odvijaju između kompanija u jednoj grupi vrše po cenama koje se primenjuju i u odnosima između nepovezanih kompanija, tj. kada se primeni princip „van dohvata ruke”. Ovo podrazumeva da poreski organi vode računa o transferisanom profitu, kad god cena po kojoj je izvršena transakcija nije usklađena sa trenutnim stanjem na slobodnom tržištu, i tada se umesto transferne cene primenjuje realna tržišna cena.

Luksemburško pravo karakteriše nepostojanje posebnih normi kojima se reguliše povlašćeni poreski tretman rezidenata, zbog čega se u ovakvim situacijama primenjuju opšte odredbe o sprečavanju izbegavanja plaćanja poreza. Smatra se da zloupotreba prava postoji u sledećim slučajevima:

- kada se ponašanje poreskog obveznika može objasniti isključivo namerom neizvršavanja poreske obaveze;
- kada postoji namera „zaobilaženja” sporne poreske odredbe;
- kada je poreski obveznik dozvolio da se nađe u situaciji koja mu omogućuje izbegavanje poreske obaveze, budući da u konkretnom slučaju nisu uzeti u obzir cilj i namera zakonodavca.

Ukoliko su navedeni uslovi ispunjeni, poreski organi mogu smatrati da je u konkretnom slučaju poštovan zakon i da je transakcija obavljena u skladu sa svojom ekonomskom prirodom, i u vezi sa tim primeniti odgovarajuće poreske norme. Na ovaj način, ekonomska priroda transakcije, u stvari, predstavlja suštinski element na osnovu koga se utvrđuje postojanje zloupotrebe prava, a time i postojanje namere izbegavanja poreske obaveze.

I kao što nema posebnih normi kojima se reguliše povlašćeni poreski tretman rezidenata, tako nema ni posebnih normi u vezi sa stranim korporacijama (eng. *Controlled Foreign Corporations, CFC*). Za strane korporacije koje plaćaju mali ili uopšte ne plaćaju porez smatra se da nisu ekonomski prisutne u Luksemburgu. Iz ovog razloga se i dividende raspodeljene domaćim akcionarima izuzimaju od oporezivanja, tako da ukupan poreski teret kompanije iznosi efektivnih 15% poreza na dobit ostvarenu pre raspodele. Time se delimično opterećuju i same dividende. Drugi način da se dividende „zahvate” jeste da se podvrgnu porezu na dohodak koji plaćaju akcionari, kao fizička lica, budući da same dividende ulaze u masu prihoda koji čine dohodak: u slučaju kada akcionari u potpunosti kontrolišu kompaniju, komercijalni profit se može oporezovati direktno u rukama akcionara, i to iz razloga što raspolaganje profitom zavisi isključivo od njihove volje.

U svom izveštaju o primeni Kodeksa „Primarolo grupa” je, u okviru liste nepravičnih poreskih režima, navela i određene poreske mere koje su na snazi u Luksemburgu, a koje je potrebno ukloniti u cilju efikasnijeg funkcionisanja zajedničkog tržišta Unije. Navedeno je pet izrazito nepravičnih poreskih mera: (a) takozvani Koordinacioni centri (eng. *Coordination Centres*); (b) holding kompanije prema režimu iz 1929. godine (eng. *1929 Holding Companies*); (c) finansijske kompanije (eng. *Finance Companies*); (d) pravne norme koje se odnose na poreski tretman fluktuacija u oblasti reosiguranja i (e) finansijski tretman ogranaka nerezidentnih kompanija.⁶

Inače, poreski sistem Luksemburga karakteriše postojanje nižeg poreskog opterećenja u poređenju sa državama iz neposrednog okruženja. Međutim, treba istaći da se isti režim oporezivanja primenjuje i na rezidentne i na nerezidentne kompanije, budući da kao što je već rečeno, luksemburško pravo strogo zabranjuje primenu različitih poreskih stopa na identične slučajeve, nezavisno od toga da li se poreski događaj odigrao u državi ili inostranstvu. Jedini izuzetak od ovog pravila predviđen je kod

---

6 Upored.: „Appendix (ii): List of potentially harmful preferential tax measures included in the Code of Conduct Report of 29 November 1999” u Ben. J. Kiegebeld, *Harmful Tax Competition in the European Union: Code of Conduct, Countermeasures and EU Law*, str. 158. i Council of the European Union, *Report from the Code of Conduct Group to ECOFIN Council on 29 November 1999, SN 4901/99*, Brussels, 23 November 1999, str. 23-28. i 314-315.

oporezivanja profita ostvarenog od strane rezidentnih kompanija: one su u obavezi da, pored plaćanja centralnog poreza na dohodak korporacija, plate i takozvani opštinski porez na poslovnu aktivnost (eng. *municipal business tax*). Ovaj porez predstavlja dodatno poresko opterećenje za domaće kompanije, a kao opravdanje za njegovo postojanje ističe se potreba da se izvrši kompenzacija troškova koje proizvodi samo obavljanje poslovne aktivnosti na teritoriji jednog lokaliteta. Tako, primera radi, dok nerezidentne kompanije plaćaju porez po stopi od 22%, dotle one koje su locirane u Gradu Luksemburgu plaćaju porez po efektivnoj stopi od 30,38%⁷

Iako je od sredine osamdesetih godina 20. veka poresko opterećenje poslovne aktivnosti u Luksemburgu postepeno smanjivano (sa 45% u 1986. na 40% u 1990. i zatim 22% od 2002.), ova država suočila se sa značajnim padom privredne aktivnosti u oblasti industrije čelika, koja predstavlja njenu najrazvijeniju privrednu granu i najvažniji prirodni resurs. Kako bi se nadomestili gubici, država je odlučila da se fokusira na razvoj finansijskog sektora i tako obezbedi potrebna finansijska sredstva. U sferu finansijskog poslovanja uveden je značajan stepen *bankarske poverljivosti*, čime je trebalo privući bankarske i finansijske aktivnosti. Pošlo se od toga da je novčani kapital izrazito mobilan i ne zahteva postojanje određenih prirodnih resursa i odgovarajuće infrastrukture, tako da je bilo moguće da se za kratko vreme dođe do značajnog novčanog kapitala i oporavka luksemburške privrede. I upravo to se i desilo. Poseban uticaj ostvaren je na nemačke banke, koje su obavljanje značajnog dela svojih finansijskih aktivnosti „prebacile” na teritoriju Luksemburga, jer su time u velikoj meri smanjivale troškove poslovanja u Nemačkoj⁸. Uvođenjem principa bankarske poverljivosti nisu narušene osnovne slobode uvedene Rimskim ugovorom iz 1957. godine, a ujedno su poštovane i odredbe direktiva o bankarskom sektoru iz 1977. godine. Ipak, samo postojanje olakšanog tretmana poslovanja banaka u jednoj državi-članici poslužilo je drugim državama kao osnov za optužbe da to predstavlja nepoštovanje principa osnovnih sloboda u EZ.

Slično se dešavalo i u sferi investiranja, odnosno regulative

---

7 Opštinski porez ne plaćaju stalne poslovne jedinice rezidentnih kompanija, budući da su one locirane u inostranstvu i njihovo funkcionisanje ne stvara troškove lokalnim zajednicama u Luksemburgu. Više vid.: Alan Steichen, “National Report Luxembourg” in Wolfgang Schön (editor), *Tax Competition in Europe*, str. 313-314.

8 *Ibidem*, str. 322-323.

poslovanja investicionih fondova. Direktivom o investicionim fondovima usvojenom 1985. godine predviđena je mogućnost davanja ovlašćenja preduzeću za kolektivno investiranje u rezidentnoj državi, kada zakonodavstvo ove države zadovoljava kriterijume propisane samom direktivom. Luksemburg je prva država koja je implementirala direktivu, čime je svoje zakonodavstvo prilagodila zahtevanim kriterijumima, i to bez ikakvih dodatnih opterećenja domaće privrede. Posledica ovoga bilo je privlačenje velikih investitora i značajnog finansijskog kapitala. S obzirom na to da investicioni fondovi ulažu novčani kapital u akcije, obveznice i druge hartije od vrednosti, a zatim svoje akcije prodaju samim investitorima, to je sam profit ostvaren od strane ovih fondova praktično neoporeziv, ali zato poresko opterećenje pada na akcionare, tj. investitore nakon raspodele akcionarskog kapitala.

Iako je poreski sistem Luksemburga konkurentan u poređenju sa sistemima drugih država-članica EU, poreske mere koje je Primarolo grupa nazvala nepravičnim ipak ne predstavljaju pravilo poreske politike ove države, već su u pitanju izuzeci koji će u određenom vremenskom periodu biti ukinuti. Tako su, primera radi, najviše „napadane” holding kompanije na koje se primenjuje režim iz 1929. godine ili izričito isključene iz uživanja olakšica utvrđenih poreskim ugovorima zaključenim sa drugim državama ili države-ugovornice tumače ugovor tako da navedene kompanije isključuju iz okvira njegove primene. Budući da holding kompanije prema Zakonu iz 1929. godine ne snose nikakvo poresko opterećenje u Luksemburgu, to ograničenje ugovornih beneficija predstavlja pravo druge države-ugovornice, u smislu mogućnosti da primenom domaćeg zakona oporezuje u potpunosti profit ostvaren od strane holdinga (ili raspodeljene dividende).⁹

Prema navedenom Zakonu holding kompanije se bave isključivo upravljanjem akcijama drugih kompanija (domaćih i stranih) i posebno su ograničene u obavljanju uobičajenih komercijalnih aktivnosti. Ova vrsta kompanija uživa nekoliko poreskih olakšica: (1) najpre su izuzete od plaćanja luksemburškog poreza na dobit korporacija i poreza po odbitku na raspodeljene dividende, i to nezavisno od rezidentstva kompanije-primaoca dividendi; (2) takođe, izuzete su od plaćanja opštinskog poreza na poslovnu aktivnost i poreza na neto bogatstvo kojima su pogođene ostale rezidentne kompanije; (3) izuzete su i od plaćanja poreza na

⁹ Vid.: Alan Steichen, „National Report Luxembourg” in Wolfgang Schön (editor), *Tax Competition in Europe*, str. 317-326.

kapitalni dobitak ostvaren od akcija, kao i od plaćanja poreza na dobit, nakon što same kompanije budu likvidirane. Jedini porez koji pogađa holding kompanije je godišnji porez u visini od 0,2% koji se plaća na samo posjedovanje akcija. Budući da ovakav režim znatno odstupa od uobičajenog pravnog režima kompanija u Luksemburgu, Primarolo grupa ga je u svom izveštaju o primeni Kodeksa svrstala u izrazito nepravični poreski režim, a Evropska komisija je odredila 2010. godinu kao krajnji rok njegovog ukidanja.¹⁰ Naravno, ovo podrazumeva i potrebu da se zaključe novi poreski ugovori ili izmene postojeći, o čemu će biti više reči drugom prilikom.

U vezi mera čije preduzimanje zahtevaju OECD i Evropska komisija kao veoma važne u borbi protiv nepravične konkurencije, treba istaći da Luksemburg poštuje zahtev za razmenom informacija sa drugim državama, kao i pružanjem međudržavne administrativne pomoći. Razmena informacija, odnosno pružanje pomoći odvija se u skladu sa klauzulama iz poreskih ugovora zaključenih sa drugim državama i u skladu sa zahtevima OECD-a iz Model konvencije o dvostrukom oporezivanju. Pri tom, značajno je da princip bankarske poverljivosti koji je sastavni deo luksemburškog pravnog sistema, ne predstavlja smetnju za ispunjavanje zahtevanih obaveza, budući da poverljivost nije ni približno toliko snažna kao što je, primera radi, slučaj sa Velikom Britanijom, za koju bi se moglo reći da u ovoj oblasti ima izrazito nepravičnu regulativu.¹¹

2. Poreski tretman poslovne aktivnosti u Švajcarskoj

Za razliku od Luksemburga, Švajcarska nije članica EU, ali zato jeste njen neposredni sused. Poreski sistem ove države, naročito u domenu oporezivanja preduzeća, karakterišu određene osobine koje ga čine veoma konkurentnim u odnosu na države iz okruženja, tj. članice EU. Imajući u vidu da se Kodeks ponašanja za oporezivanje poslovne aktivnosti bavi samo pitanjem poreskog tretmana kompanija u Uniji, to se njegove odredbe, a samim tim ni sankcije ne mogu primeniti na Švajcarsku. Ipak,

10 Vid.: Carlo Pinto, *Tax Competition and EU Law*, EUCOTAX, Kluwerlaw International, The Hague, 2003, str. 257-259.

11 Više vid.: Alan Steichen, „National Report Luxembourg” in Wolfgang Schön (editor), *Tax Competition in Europe*, str. 335-336.

u samom pravnom sistemu ove države nalaze se takvi elementi kojima se direktno utiče na sprečavanje nepravične poreske konkurencije, budući da je sama konkurencija sastavni deo interkantonalnih odnosa. Pre svega, potrebno je naglasiti da se već više od pola veka primenjuje jedna vrsta kodeksa ponašanja u vezi sa sprečavanjem nepravične poreske konkurencije. U pitanju je sporazum zaključen između kantona, koji se bavi pitanjem poreskih rajeva u pogledu novoosnovanih preduzeća i zabranom zaključivanja pojedinačnih poreskih aranžmana između poreskih organa i poreskih obveznika.

Pored ovoga, poreska konkurencija ograničava se i odredbama Saveznog zakona o poreskoj harmonizaciji (eng. *Federal Law on Tax Harmonization*), koji je bio primenjivan do kraja 2000. godine od strane kantonalnih zakonodavnih vlasti. Ovaj zakon sadrži odredbe kojima se postavlja okvir za utvrđivanje poreske osnovice, a time i ograničavanje interkantonalne konkurencije u ovoj oblasti. Ipak, konkurencija je prisutna u određivanju visine poreskih stopa, budući da je samim ustavom propisana sloboda kantona u regulisanju ovog pitanja. Navedeno, u stvari, znači postojanje harmonizacije u pogledu određivanja poreske osnovice i konkurencije u pogledu određivanja poreske stope.¹² Pri tom, karakteristično je da se, kao i u Luksemburgu, ne pravi razlika u tretmanu između domaćih i stranih kompanija, odnosno investitora.¹³

U poređenju sa drugim evropskim državama, u Švajcarskoj se primenjuju dosta niže poreske stope kod oporezivanja dohotka ne samo pravnih lica, nego i fizičkih. Sama visina poreskih stopa u pojedinačnim kantonima u direktnoj je vezi sa stepenom njihove privredne razvijenosti i bogatstva. Tako, bogatiji kantoni uglavnom propisuju niže poreske stope, ali zato imaju i veće rashode posmatrano *per capita*, a siromašniji kantoni nastoje da putem viših poreza obezbede potrebne budžetske prihode.

Specifičnost poreza na dohodak korporacija jeste podrgavanje plaćanju direktnog federalnog poreza, i to prema utvrđenim statutornim stopama. Pored ovoga, kada se poslovna aktivnost obavlja od strane pravnih lica organizovanih u nekoj od zakonom propisanih formi, postoji i obaveza plaćanja poreza po odbitku na svaku raspodelu ostvarenog

12 Upared.: Robert Waldburger, „National Report Switzerland” in Wolfgang Schön (editor), *Tax Competition in Europe*, str. 471-472.

13 *Ibidem*, str. 474.

profita, i to po stopi od 35%, nezavisno od toga da li je raspodela odobrena od strane skupštine akcionara ili je „skrivena”.

I pored toga što je Federalni zakon izričit u pogledu oporezivanja čitavog ostvarenog profita, nezavisno od toga da li se radi o domaćim ili stranim kompanijama, propisani su i izvesni izuzeci, kada se primenjuju određene poreske olakšice. U pitanju je specijalni tretman holding, administrativnih i mešovutih kompanija. Dok holding kompanije uopšte ne plaćaju kantonalne poreze, dotle se za dohodak koji su administrativne i mešovite kompanije ostvarile u inostranstvu pruža delimična poreska olakšica. Pri tom, olakšica se pruža nezavisno od toga da li je reč o kompaniji koja je u svojini domaćih ili stranih investitora.

Polazeći od navedenog: da je tretman domaćih i stranih kompanija uvek isti u identičnim situacijama i da se na svaku raspodelu profita plaća porez po odbitku od 35%, to je stav švajcarske vlade da u ovoj državi ne postoje poreske forme koje su nepravične. Vlada svoj stav zasniva na Izveštaju OECD-a iz 1998. godine o nepravičnim poreskim režimima, u kome je izričito naglašeno da su nepravični režimi oni u kojima postoje nulte ili izrazito niske poreske stope.¹⁴

S obzirom na to da se u švajcarskom poreskom sistemu primenjuje princip neutralnosti uvoza kapitala (eng. *capital import neutrality*), to su prihodi koje ostvaruju ogranci švajcarskih kompanija u inostranstvu izuzeti od plaćanja švajcarskog poreza. Takođe, dividende koje potiču od raspodele dobiti domaćih i od stranih ogranaka uživaju poresko oslobođenje.

U vezi sa pružanjem poreskih olakšica značajno je i pitanje tretmana transakcija između povezanih preduzeća, tj. pitanje transfernih cena. U ovoj oblasti se, bez izuzetaka, primenjuje princip van dohvata ruke, i to u skladu sa načelima usvojenim u Smernicama OECD-a o transfernim cenama, jer švajcarsko zakonodavstvo ne reguliše izričito ovo pitanje.

Ono što je takođe značajno istaći u vezi sa borbom protiv nepravične poreske konkurencije jeste međudržavna razmena informacija. Karakteristično je da je Švajcarska stavila rezervu na član 26 OECD Model konvencije, tako da poreskim organima drugih država pruža samo one informacije koje su neophodne za pravilnu primenu konvencije, i zadržava pravo da uskrati informacije koje bi pomogle u pravilnoj primeni

¹⁴ *Ibidem*, str. 475.

domaćeg zakonodavstva strane države. Naravno, direktna posledica ovakvog stava je i to da sama Švajcarska ne može takve informacije da zahteva od drugih država. Izuzetke predstavljaju slučajevi razmene informacija sa organima Sjedinjenih Američkih Država, Nemačke i Norveške, sa kojima Švajcarska ima zaključene poreske ugovore. Slična je i situacija u oblasti pružanja informacija iz bankarske sfere: razmenjuju se samo informacije za koje je to izričito predviđeno klauzulama u zaključenim poreskim ugovorima. Međutim, kada je reč o informacijama koje je neophodno pružiti stranim poreskim organima u cilju sprečavanja i otkrivanja poreske utaje ili prevare počinjene u inostranstvu, pomoć se pruža prema dredbama Zakona o međunarodnoj višestrukoj pomoći iz 1981. godine.

Kao što je u oblasti razmene informacija stavila rezervu na OECD-ovu Model konvenciju, tako Švajcarska ne sledi dosledno ni preporuke ove organizacije u pogledu nezaključivanja, odnosno otkazivanja postojećih ugovora sa državama-poreskim rajevima. Da bi prihodi koje pravna i fizička lica ostvare u inostranstvu bili izuzeti od plaćanja švajcarskog poreza, potrebno je voditi računa da li je to ekonomski opravdano, nezavisno od toga da li je sedište preduzeća u državi sa visokim porezima ili u poreskom raju. Upravo zbog toga se i sama borba protiv poreske evazije ne zasniva na nekim posebnim pravilima, nego na primeni opštih pravila o zabrani zloupotrebe prava. U tom smislu, još 1962. godine, ova država je usvojila unilateralna pravila o zabrani zloupotrebe poreskih konvencija čiji je ona potpisnik. Njima se, pre svega, onemogućuju strane i domaće kompanije da kanališu svoje prihode preko Švajcarske u stranu državu i, na taj način, iskoriste odgovarajuće olakšice predviđene poreskim konvencijama. Ova pravila uneta su u poreske konvencije zaključene sa Belgijom, Francuskom, Nemačkom i Italijom, dok konvencija zaključena sa SAD sadrži odgovarajuće ograničenje u primeni klauzule o poreskim olakšicama.¹⁵

3. Luksemburg i Švajcarska – sličnosti i razlike u poreskom tretmanu poslovne aktivnosti

Polazeći od do sada iznetih karakteristika poreskih sistema Luksemburga i Švajcarske, možemo zaključiti da je reč o državama koje

---

¹⁵ *Ibidem*, str. 477-478.

podjednako tretiraju rezidente i nerezidente u pogledu poreskih obaveza koje za njih nastaju na teritoriji jedne, odnosno druge države. Određene olakšice u vezi sa poreskom obavezom nerezidentnih kompanija (kao i fizičkih lica) su moguće, ali za to se najčešće zahteva ispunjavanje strogih zahteva utvrđenih u zaključenim poreskim ugovorima ili potpisanim međunarodnim konvencijama.

Sličnost pravnih sistema obe države jeste primena principa bankarske poverljivosti, putem koga se štite podaci o klijentima i komitentima, pa je tako moguće da rezidenti jedne države imaju otvorene račune u švajrskim i luksemburškim bankama i da preko tih računa obavljavaju veći deo ili sve transakcije, što praktično znači da država rezidentstva ne može da „zahvati” prihode ostvarene poslovanjem svojih kompanija. Ovo u krajnjoj liniji dovodi do bogaćenja jedne države na račun druge, a sve zahvaljujući specifičnostima pravnog sistema konkretne države.

Ne samo bankarska poverljivost i neodavanje informacija o bankarskim računima, nego i postojanje relativno niskih stopa kojima je pogođen poslovni rezultat kompanija čini ove dve države veoma primamljivim za investitore i izmeštanje poslovanja stranih kompanija na teritoriju Luksemburga i Švajcarske. Osim toga, u obe države oporezivi profit određuje se u skladu sa principom merodavnosti poslovnog bilansa za poreski bilans, a kod utvrđivanja postojanja transfernih cena polazi se od principa van dohvata ruke.

Ipak, u određenim slučajevima i bankarska tajna može biti odata, ako je to neophodno za otkrivanje poreske utaje ili drugog krivičnog dela, o čemu poreski organi ove dve države moraju biti posebno obavješteni.

Za razliku od Luksemburga koji poštuje zahtev OECD-a za nezaključivanjem novih ugovora i otkazivanjem postojećih sa državama-poreskim rajevima, Švajcarska ima neutralan stav o tom pitanju. Tako ova država kod oporezivanja poslovnog rezultata ostvarenog od strane švajcarske kompanije na teritoriji druge države polazi od činjenice da li za to postoji ekonomska opravdanost ili ne, dok je činjenica da je ta druga država poreski raj u drugom planu. Međutim, i pored ovoga, obe države svoju borbu protiv nepravične poreske konkurencije zasnivaju na primeni opštih pravila o zabrani zloupotrebe prava, pri čemu se u pravnom sistemu svake od njih na odgovarajući način ocenjuje da li u konkretnom slučaju postoji povreda pravne norme ili ne.

Zaključak

Poreska konkurencija je fenomen koji je star koliko i sam porez, i odvajkada su se države nastojale da njihov poreski sistem bude što atraktivniji za pojedinačne poreske obveznike, ali i velike investitore. U tom smislu, u pitanju je pojava koja predstavlja sastavni deo poreskih sistema i čak dovodi do njihovog poboljšanja. Međutim, poseban problem predstavlja nepravična poreska konkurencija. Ovo posebno dolazi do izražaja u današnje vreme, kada je prisutna globalizacija privredne aktivnosti i sve češće prelaženje državnih granica od strane kapitala, rada i usluga, tj. mobilnih privrednih aktivnosti, ne samo jurisdikcije u okviru pojedinačne države, nego i same države.

U vezi sa tim, svaka država nastoji da ponudi što bolje uslove za obavljanje privrednih aktivnosti i investiranje. Naročita pažnja posvećuje se poreskim uslovima i poreskom tretmanu preduzeća, i to na način da se osnovica poreza na dohodak korporacija znatno proširuje, dok se poreska stopa toliko snižava da se skoro približava nuli ili čak i potpuno nestaje. Posledicu ovakvog ponašanja država predstavlja značajna erozija poreske osnovice, ali i stvaranje vrlo „nepravičnog” poreskog ambijenta u poređenju sa uslovima poslovanja subjekata u državama iz okruženja. Sve ovo, dalje, dovodi do toga da se privrede drugih država suočavaju sa gubicima. U cilju sprečavanja ovakvog ponašanja i otklanjanja već nastalih štetnih posledica u Evropskoj uniji i na međunarodnom planu, u okviru OECD-a preduzete su odgovarajuće mere u borbi protiv nepravičnih poreskih režima. U okviru same Unije strogo se propisuju uslovi i od država-članica se zahteva njihovo poštovanje. Ipak, imajući u vidu da su ovi zahtevi sastavni deo akta koji nema pravni, već isključivo politički karakter, i dalje su u mnogim državama prisutne takve poreske mere koje značajno narušavaju principe pravične konkurencije. Pravi primer za to je Luksemburg, koji iako je jedna od najstarijih država-članica EU, ipak su u njemu identifikovane čak četiri poreske mere koje su izrazito nepravične. Čak ni borba koju na međunarodnom planu vodi OECD nema toliko veliku snagu, budući da se pojedine države-članice „oglušuju” o zahteve ove organizacije. Tako u Švajcarskoj koja je jedna od najrazvijenih evropskih država i dalje postoje određeni nepravični poreski režimi, koji u velikoj meri utiču na seljenje rada kapitala iz susednih država na njenu teritoriju. No, i pored toga što pojedine države

ne žele da u potpunosti sarađuju sa organizacijama kojima pripadaju, ipak postoje velike nade da će borba protiv nepravilne poreske konkurencije u doglednoj budućnosti date pozitivne rezultate.

Snežana Stojanović, PhD

University of Kragujevac, Faculty of Law

TAX COMPETITION IN MODERN EUROPEAN ECONOMIES: LUXEMBOURG AND SWITZERLAND

In tax systems of modern economies often exist measures that make them specially attractive for foreign investors. Especially, this is the consequence of certain allowances in paying corporate taxes and taxes by non-residents, but also existence of lower tax rates comparing with neighboring countries. In cases when characteristics of one tax system produce lower tax revenues of other countries, it is possible to talk about harmful tax competition. Related with that, very interesting are cases of harmful tax measures in modern economies, such as Switzerland and Luxembourg.

Keywords: *tax system; companies; company income tax; competitiveness; harmfulness; residents and non-residents; banking secrecy; interstate exchange of information*